

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Тема «Оцінка інноваційного потенціалу підприємства»

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма 6.051.00.06 «Економіка і бізнес»

Завідувач кафедри:

Мельник Леонід Григорович

Керівник роботи:

Дериколенко Олександр Миколайович

Виконавець:

Башта Владислав Володимирович

Група:

E-61

Анотація

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та літератури; 32стор., 5 рис., 2 таблиці, 52 джерела.

Актуальність даної теми полягає в тому що в умовах ринкової економіки на основі інвестиційних розрахунків вже на стадії планування виконується відбір інвестиційних проектів. Для того, щоб ця важлива функція розрахунків ефективності виконувалася успішно, вони повинні враховувати умови реалізації інвестицій та підбір потрібних способів оцінки інновацій.

Метою роботи є оцінка інноваційного потенціалу за окремими складовими в сучасних умовах на підприємстві НДІХП.

Об'єкт дослідження – показники діяльності НДІХП.

Методи дослідження - системний підхід, логічне узагальнення, статистичний та економічний методи.

У першому розділі «Інноваційна діяльність в Україні» дана загальна характеристика інновацій, проаналізовано структуру потенціалу інноваційного розвитку підприємства.

У другому розділі «Методика розрахунку інноваційного потенціалу» проаналізовано методичні підходи до оцінки складових інноваційного потенціалу підприємства - інноватора та інтегральна оцінка.

У третьому розділі «Оцінка інноваційного потенціалу Державного науково-дослідного інституту хімічних продуктів (ДержНДІХП)» в умовах конкретного підприємства здійснена оцінка його інноваційного потенціалу.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, оцінка, ефективність.

Зміст

Вступ.....	4
1. Інноваційна діяльність в Україні	6
1.1. Загальна характеристика інновацій.....	6
1.3 Структура потенціалу інноваційного розвитку підприємства	8
2. Методика розрахунку інноваційного потенціалу	13
2.1. Оцінювання складових інноваційного потенціалу підприємства-інноватора	Ошибка! Закладка не определена.
2.2 Інтегральне оцінювання складових інноваційного потенціалу	18
3. Оцінка інноваційного потенціалу Державного науково-дослідного інституту хімічних продуктів (ДержНДІХП).....	22
3.1 Кратка характеристика об'єкту дослідження	22
3.2 Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства	23
Висновок	32
Перелік використаної літератури	33

Вступ

В сучасних умовах промислових революцій «Індастрі 3,0», «Індастрі 4,0» [30,45,50,51] усе більшого значення для розвитку країни та для успішної фінансово-господарської діяльності підприємств набувають інновації й інноваційна діяльність. Саме вони є найважливішим інструментом щодо забезпечення успішного функціонування підприємства, одним з базових елементів ефективної стратегії й важливим інструментом створення та підтримки конкурентних переваг. Крім того, зберігається значення інноваційної активності як рушійного фактору стабільного економічного зростання, чим і обумовлена актуальність проведення даного дослідження.

Основним завданням роботи є проведення оцінки інноваційного потенціалу та вибору найкращого варіанта інноваційної діяльності, а також впровадження його для виробництва і отримання як економічного так і соціального ефекту.

Метою роботи є оцінка інноваційного потенціалу в сучасних умовах на підприємстві НДІХП.

Для досягнення поставленої мети було окреслено наступне коло завдань:

- Визначення теоретичних підходів щодо інвестиційної діяльності;
- Дослідження структури потенціалу інноваційного розвитку підприємства;
- Визначення методичних підходів щодо оцінки складових інноваційного потенціалу підприємства-інноватора;
- Інтегральна оцінка складових інноваційного потенціалу;
- Застосування розглянутих методик в умовах конкретного підприємства.

Загалом, інноваційним слід вважати розвиток, що спирається на безупинний пошук і використання нових способів сфер реалізації потенціалу підприємства в мінливих умовах зовнішнього середовища в межах обраної

місії та прийнятої мотивації діяльності, який пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту.

Слід зазначити, що інвестиційна діяльність здійснюється переважно в умовах невизначеності. Інвестиційне рішення, як правило, приймається за умов, коли існує декілька альтернативних проектів, що відрізняються за видами і обсягами вкладень, терміном окупності, джерелами і розміром залучених коштів тощо. Прийняття правильного рішення за таких умов передбачає оцінку і вибір одного із багатьох запропонованих проектів на основі певних критеріїв. Зрозуміло, що їх може бути декілька і ймовірність того, що певний проект буде ефективнішим від інших за всіма параметрами одночасно, досить низька. Саме тому виникає ризик, пов'язаний з прийняттям інвестиційного рішення, і для цього і необхідно проводити оцінку ефективності інноваційного проекту.

1. Інноваційна діяльність в Україні

1.1. Загальна характеристика інновацій

Термін “інновація” почав застосовуватись у вітчизняній літературі пізніше, ніж за кордоном. Його зміст розкривають, зокрема, словники. У виданнях до 1990 р. терміна “інновація” ще немає. Водночас за кордоном це поняття виникло на початку ХХ ст. і дістало подальший розвиток та аналіз у 30-ті роки. Найінтенсивніше проблема інновацій та їх оцінки почала розвиватися у 60-ті роки ХХ ст. у зв’язку з різким зростанням масштабу та складності виконуваних науково-дослідних робіт (НДР) та дослідно-конструкторських робіт (ДКР), особливо в авіакосмічній, атомній та радіоелектронній промисловості, з розвитком біотехнологій.[1,3,7,9,12,19,22]

Законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається із законів України "Про інвестиційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків", "Про спеціальну економічну зону "Яворів", "Про інноваційну діяльність" та інших законодавчих актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері. [27]

Закон України "Про інноваційну діяльність" визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом.[30]

Інновації – новостворені і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.[19]

Існує багато варіантів класифікації інноваційних процесів, розроблених вітчизняними та зарубіжними авторами. При цьому як найважливіші ознаки найчастіше розглядаються ступінь новизни, сфера застосування, характер використання, призначення та ін. Крім того, фахівці навіть за однією ознакою вирізняють різноманітні типи інновацій. Так, за сферою застосування розрізняють економічні, організаційні, технологічні, товарні і суспільні інновації, технічні та соціальні.[8]

Залежно від глибини змін поділяють інновації на радикальні, поліпшуючі, модифікаційні тобто окремі.

З урахуванням сфер діяльності інновації можуть бути технологічними, виробничими, економічними, торговельними, соціальними, організаційними тощо.

За причинами виникнення інновації поділяють на реактивні та стратегічні. Реактивні — це інновації, які забезпечують виживання фірми в умовах конкуренції. Вони з'являються як реакція на нові перетворення з боку конкурентів, щоб завдяки їм фірма могла продовжувати існування на ринку. Стратегічні інновації — це нововведення, впровадження яких має випереджувальний характер з метою отримання конкурентних переваг у перспективі.[4]

За характером потреб, які задовольняються, інновації можуть бути зорієнтовані на існуючі потреби або на формування нових.

В умовах сьогодення державна інноваційна політика повинна бути спрямована створення соціально-економічних, організаційно-правових умов для ефективного відтворення науково-технічного потенціалу економіки країни з метою досягнення цілей «Індастрі 3,0», «Індастрі 4,0». [49,50,51,52] Досягнення цілей останніх промислових революцій базується на забезпеченні впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництві та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції[11,13,18,20,24,25,28,29,30,31,33,35,38,41,44,47].

На сьогодні необхідність вибору напрямків інноваційного розвитку, проблема підтримки інноваційної діяльності підприємств з боку держави стають все далі актуальнішими. Це зумовлено в першу чергу усвідомленням позитивної ролі від широкомасштабного впровадження інновацій та активізації інноваційних процесів на підприємствах[2,6,10,13,15,16,23,26,37].

Важливо наголосити на значенні інноваційної діяльності для розвитку економіки[21,32,34,36,45,46,48].

У сучасному світі показники інноваційної діяльності стають вирішальними у визначенні економічного рівня держави. У відповідному аналізі зазначають, зокрема, обсяги виробництва та експорту наукомісткої продукції, обсяги і частку витрат на науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) у валовому внутрішньому продукті (ВВП), кількість науково-технічних працівників і питомі витрати у розрахунку на одного такого працівника та ін.[20]

Конкуренція на міжнародному і внутрішньому ринках загострюється, що й визначає необхідність підвищення уваги керівників корпорацій і фірм до інноваційної діяльності, оскільки тільки її результати дають змогу створити продукцію, яка б задовольняла щораз вищі, мінливі вимоги ринку та забезпечувала високий рівень прибутків корпораціям. Більше того, необхідність підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та прагнення отримувати високі прибутки спонукає провідних виробників цілеспрямовано створювати нові потреби у покупців, а також принципово нові вироби й технології. [14] Все це потребує прискорення інноваційних процесів, їх поєднання у багатьох випадках з виробничими процесами.

1.2 Структура потенціалу інноваційного розвитку підприємства

З урахуванням передумови інноваційного розвитку підприємства можна стверджувати, що розвиток підприємства інноваційним шляхом можливий лише за наявності певного рівня **потенціалу інноваційного розвитку**, який слід розглядати як комплекс взаємопов'язаних ресурсів і здатностей до їх реалізації, що визначають спроможність суб'єкта господарювання (інтелектуальну, технологічну, інформаційну, науково-дослідницьку, економічну тощо) приводити у відповідність до зовнішніх внутрішні можливості розвитку на основі постійного пошуку, використання і розвитку нових сфер і способів ефективної реалізації наявних і перспективних ринкових можливостей.

Це визначення поєднує в єдиний комплекс ресурси підприємства, здатність ефективно ними розпоряджатися, зовнішні умови господарювання взагалі та інноваційної діяльності зокрема, механізм інноваційного розвитку, роль інноваційного потенціалу в ньому (рис. 1.1). Воно має узагальнений характер, але одночасно надає можливість визначитися із складовими потенціалу інноваційного розвитку і показниками їх оцінки. Розглянемо детальніше його складові:

■ **ринкова** — відображає ступінь Відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, які генеруються ринковим середовищем, тобто ступінь відповідності інноваційних розробок підприємства (наявних і перспективних) потребам і запитам споживачів. Відповідальною за її стан має бути служба маркетингу.

Рис. 1.1. Погляди на потенціал інноваційного розвитку підприємства

Структура потенціалу інноваційного розвитку подана на рис 1.2.

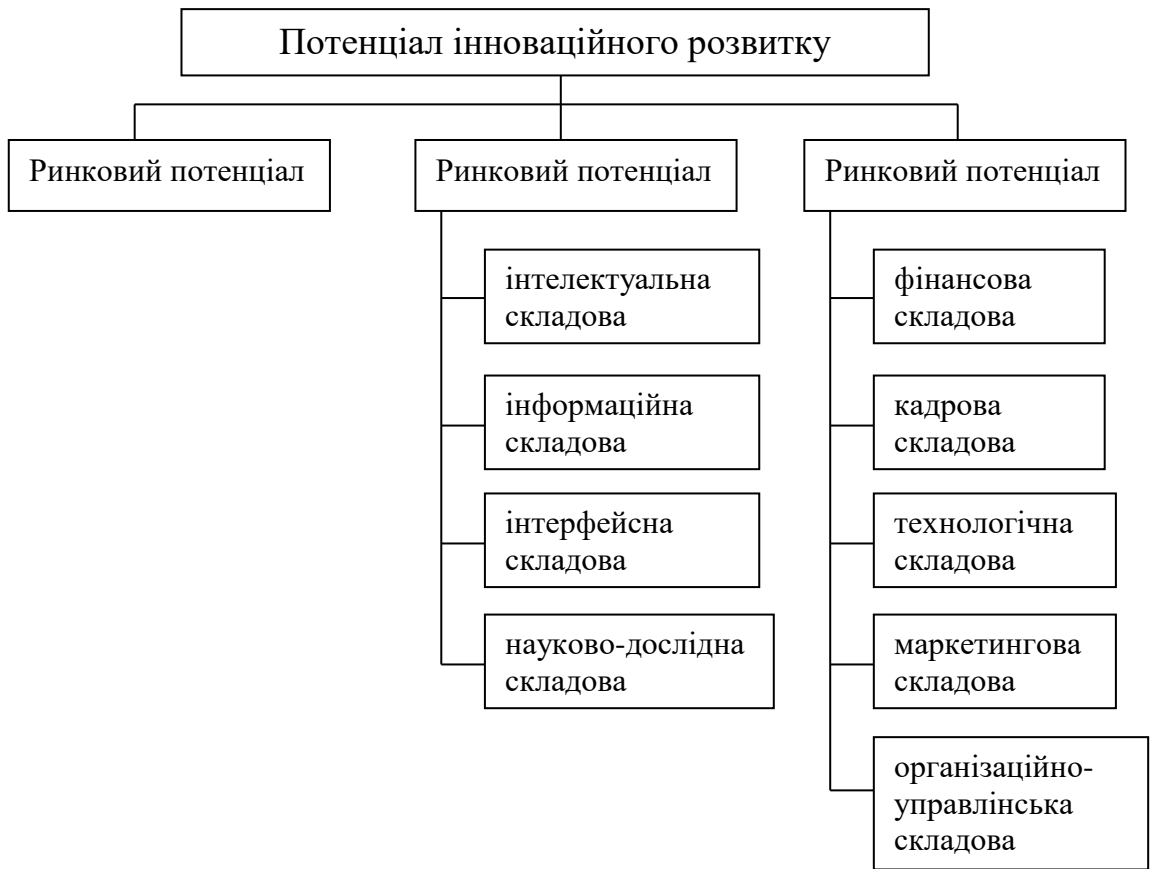

Рис. 1.2. Структура потенціалу інноваційного розвитку

■ **інтелектуальна** - визначає можливості генерації та сприйняття ідей і задумів новацій і доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних та управлінських рішень (ідея — це найбільш загальне уявлення про новацію, а задум - варіант ідеї, виражений у зрозумілій для споживачів формі). За інтелектуальну складову відповідають служба (відділ) кадрів і особисто головний інженер (на промислових підприємствах);

■ **кадрова** (у деяких випадках її об'єднують з інтелектуальною) — характеризує здатність персоналу підприємства застосувати нові технології, реалізувати нові організаційні й управлінські рішення, розробити і виготовити нові товари, тобто фахову підготовку персоналу підприємства відповідно до профілю його діяльності, яка відповідає сучасному рівню розвитку науки і техніки. Крім того, значною мірою ця складова

характеризує управлінський апарат і систему управління підприємства, її гнучкість, адаптивність. За дану складову відповідають служба кадрів і головний інженер;

■ **технологічна** — відображає здатність оперативно перебудуватися, переорієнтувати виробничі потужності і налагодити економічно ефективне виробництво нових продуктів, що відповідають запитам споживачів. Власне вона характеризує матеріально-технічний і технологічний стан підприємства, наявність резервів чи можливості їх швидкого отримання, гнучкість обладнання і технологій, оперативність роботи конструкторських і технологічних служб. Достатність технологічного потенціалу забезпечується відділами: головного конструктора, головного технолога, головного механіка;

■ **інформаційна** — відображає інформаційну оснащеність (забезпеченість) підприємства, ступінь повноти, точності та суперечливості інформації, необхідної для ухвалення ефективних інноваційних рішень. Відповідають за інформаційну складову відділ науково-технічної інформації та відділ маркетингу;

■ **інтерфейсна** — характеризує можливість приведення у відповідність та узгодження різноспрямованих інтересів суб'єктів інноваційного процесу: розробників інновацій; виробників нових товарів; інвесторів, постачальників вихідних сировини, матеріалів і комплектуючих; торгових і збутових посередників; споживачів; суспільства в цілому тощо. Відповідальною за цю складову є служба маркетингу;

■ **науково-дослідна** — характеризує наявність заділу результатів науково-дослідних робіт, достатнього для генерації нових знань, здатність проведення досліджень для перевірки ідей новацій і ймовірності використання новацій у виробництві нової продукції. Це передбачає існування на підприємстві підрозділів, які систематично виконують науково-дослідні роботи, а також наявність відповідного устаткування, що потребує систематичного й у достатніх обсягах фінансування як з власних, так і

сторонніх джерел. За дану складову несуть відповідальність науково-дослідні підрозділи (лабораторії) і особисто головний інженер;

- **фінансова** — характеризує фінансову забезпеченість проектів інноваційного розвитку, а також фінансову стійкість підприємства в процесі їх реалізації. Відповідальні за її стан фінансові й економічні служби підприємства;

- **організаційно-управлінська** — характеризує наявність сприятливих організаційно-управлінських умов забезпечення інноваційної діяльності: організаційні структури, систему управління, механізми мотивації, інноваційну культуру. Відповідальними за стан даної складової є керівники підприємства, зокрема керівники його структурних підрозділів.

Таким чином, інноваційна діяльність має шанси на успіх за наявності всіх зазначених складових структури потенціалу, оскільки відсутність хоча б однієї з них унеможливорює розвиток інноваційним шляхом.

2. Методика розрахунку інноваційного потенціалу

2.1 Оцінювання складових інноваційного потенціалу підприємства-інноватора

Розглянемо методичні засади оцінювання стану інноваційного потенціалу в цілому і за окремими складовими.

Інтелектуальна складова. Аналіз практичної інноваційної діяльності промислових підприємств показує, що для її оцінювання доцільно застосовувати такі показники.

1. *Показник винахідницької (раціоналізаторської) активності ($I_{в.а.}$)* — характеризує здатність до генерації нових знань (технічних і технологічних рішень), які можуть стати основою інновацій:

$$I_{в.а.} = \frac{K_{в.р.}}{K_{имр.}} \quad (2.1)$$

де $K_{в.р.}$ — кількість винаходів (раціоналізаторських пропозицій);

$K_{имр.}$ — кількість інженерно-технічних і наукових працівників (загальна кількість працівників).

2. *Показник інженерно-технічного і наукового забезпечення ($I_{имр.}$)* — характеризує потенційну здатність персоналу підприємства до розв'язання інженерно-технічних і науково-прикладних завдань:

$$I_{имр.} = \frac{K_{имр.}}{K_{заг.}} \quad (2.2)$$

де $K_{имр.}$ — кількість науково-технічних і наукових працівників;

$K_{заг.}$ — загальна кількість працівників.

3. *Показник освітнього рівня ($I_{осв.}$)* характеризує освітній рівень персоналу:

$$I_{осв.} = \frac{K_{в.с.}}{K_{заг.}} \quad (2.3)$$

де $K_{в.с.}$ — кількість осіб з вищою або середньою спеціальною освітою,

що відповідає профілю діяльності підприємства.

4. *Показник плинності кадрів високої кваліфікації* ($I_{пл.}$) — характеризує ступінь усталеності (спрацьованості) колективу висококваліфікованих працівників:

$$I_{пл.} = \frac{K_{зв.кв.}}{K_{кв.}}, \quad (2.4)$$

де $K_{зв.кв.}$ — кількість працівників високої кваліфікації, що звільнилися протягом року;

$K_{кв.}$ — загальна кількість працівників високої кваліфікації.

Розрахунки можуть вестися за окремими категоріями працівників.

5. *Показник оновлення знань* ($I_{о.з.}$) — характеризує відповідність рівня знань працівників сучасним вимогам (стан перепідготовки та підвищення кваліфікації):

$$I_{о.з.} = \frac{K_{п.пв}}{K_{заг.}} \quad (2.5)$$

де $K_{п.пв}$ — кількість працівників, які пройшли підвищення кваліфікації чи перепідготовку протягом останніх трьох-п'яти років.

Цей показник може розраховуватися окремо за категоріями працюючих, наприклад: інженерно-технічні робітники, наукові працівники, робітники, менеджери тощо.

Ці, а також інші аналогічні показники слід порівнювати з показниками підприємств (як правило, конкурентів), які працюють на даному ринку (у галузі), або аналізувати в динаміці (для одного підприємства).

Для оцінювання всіх показників у комплексі їх зводять у інтегральний за відомою формулою

$$I_{інтел} = \sum_{i=1}^n \delta_i * B_i \quad (2.6)$$

де n — кількість показників;

B_i — вагомість i -го показника;

δ_i — відносна оцінка i -т показника.

Величина δ_i , розраховується за такими правилами:

$$\delta_i = \frac{I_i}{I_{\max}}, \quad \text{якщо більше значення } i\text{-го показника є бажанішим;}$$

$$\delta_i = \frac{I_{\min}}{I_i}, \quad \text{якщо менше значення } i\text{-го показника є бажанішим;}$$

де I_{\max} та I_{\min} — найбільше та найменше значення i -го показника з усіх порівнюваних його значень для різних підприємств (різних періодів часу) відповідно.

Максимально можливою є оцінка $I_{\text{интел}} = 1$ для випадку, коли аналізоване підприємство є кращим за усіма (п'ятьма) порівнюваними показниками. Для визначення рівня інтелектуальної складової можна застосовувати таку шкалу (виходячи з максимально та мінімально можливих значень $0 \leq I_{\text{интел}} \leq 1$):

$$I_{\text{интел}} < 0,33 \text{ — низький рівень;}$$

$$0,33 \leq I_{\text{интел}} \leq 0,67 \text{ - середній рівень;}$$

$$I_{\text{интел}} > 0,67 \text{ - високий рівень.}$$

Однак доцільнішим видається такий підхід. Розрахунки, аналогічні формулам (2.1) — (2.6), виконують для всіх порівнюваних підприємств чи періодів часу. За результатами визначають середнє значення ($I_{\text{интел ср}}$) для ринку чи галузі або для конкретного підприємства за аналізований період часу. Далі розраховують діапазон середніх $0,7 * I_{\text{интел ср}} \leq I_{i ср} \leq 1,3 * I_{\text{интел ср}}$. За ступенем відхилення фактичних значень від середнього роблять висновки про рівень інтелектуальної складової інноваційного потенціалу конкретного підприємства (рис. 2.1):

$$I_{\text{интел}} > I_{i ср} \text{ - рівень вищий від середнього;}$$

$$I_{\text{интел}} < I_{i ср} \text{ - рівень нижчий від середнього;}$$

$$I_{\text{интел}} = I_{i ср} \text{ - середній рівень (див. вказаний вище інтервал } I_{i ср} \text{).}$$

Такий підхід дозволяє визначити рівні інтелектуальної складової, виходячи із наявного стану речей на ринку чи в галузі.

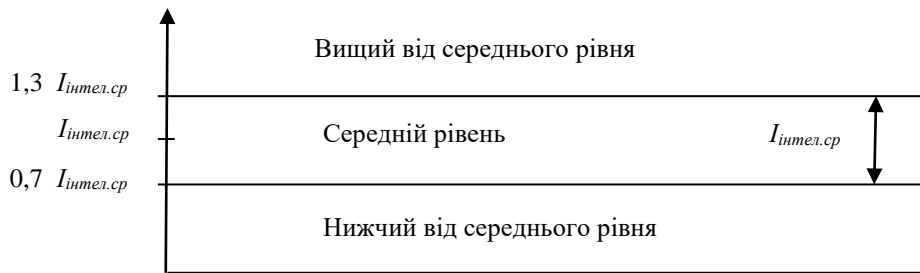

Рис. 2.1. Схема визначення рівня інтелектуальної складової інноваційного потенціалу

Інтерфейсна складова. Оцінювання інтерфейсної складової інноваційного потенціалу виконують за показниками, наведеними в табл.2.1.

Таблиця 2.1. Ситуаційне оцінювання суб'єкта інноваційного процесу

Показники	Порядкова шкала				
	Точно відповідає	Імовірно відповідає	Невиразно	Імовірно не відповідає	Точно не відповідає
Розширення адаптаційних можливостей підприємства		1			
Зростання конкурентного потенціалу	1				
Розширення ринку		1			
Зростання прибутку			1		
Підвищення економічної безпеки		1			
Підвищення іміджу			1		
Оцінка в балах	4	3	2	1	0

Залежно від специфіки суб'єкта (розробника інновацій, виробника, посередника, постачальника, споживача, представників контактних аудиторій тощо) перелік показників може бути змінений. Оцінювання кожного з суб'єктів виконується в таблицях, аналогічних до табл. 2.1. Остання характеризує ступінь зацікавленості аналізованого суб'єкта в просуванні інновації на ринку (за кожним з показників) і здійснюється шляхом встановлення позначок (наприклад, “ 1 ”) на перетині показників і оцінок.

Перерахування оцінок за порядковою шкалою у відносні кількісні виконується за формулою:

$$O_{ji} = \frac{O_i}{O_{max}} \quad (2.7)$$

де O_{ji} — відносна оцінка j -го контрагента за i -м показником;

O_i — бальна оцінка j -го контрагента за i -м показником;

O_{max} — максимально можлива оцінка.

Сукупну оцінку надійності взаємодії j -м контрагентом можна визначити так:

$$H_j = \sum_{i=1}^n O_{ji} * B_{ji} \quad (2.8)$$

де B_{ji} — вагомість i -го показника для j -го контрагента.

Оцінку надійності взаємодії з усією сукупністю контрагентів $H_{заг}$ розраховують як середньоарифметичну H_j (або середньозважену, якщо вагомості контрагентів істотно розрізняються). Залежно від її значення доцільно виділити, як це впливає з табл. 2.2, такі рівні інтерфейсної складової інноваційного потенціалу:

$H_{заг} = 1$ — абсолютна достатність потенціалу для реалізації проектів інноваційного розвитку (тобто ідеал, якого слід прагнути);

$0,75 < H_{заг} < 1$ — нормальна достатність;

$0,50 < H_{заг} < 0,75$ — хитливий стан;

$0,25 < H_{заг} < 0,50$ — критичний стан;

$0,00 < H_{заг} < 0,25$ — кризовий стан.

Науково-дослідна складова. Укрупнену опосередковану оцінку науково-дослідної складової інноваційного потенціалу підприємства можна виконати за такими показниками: частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи в загальному обсязі товарної продукції; частка витрат на використання науково-технічних досягнень (упровадження нових технологій і нової техніки) в обсязі товарної продукції; співвідношення витрат на НДДКР і витрат на впровадження нової техніки й

т.п.

Хоча ряд фахівців наводять конкретні значення зазначених показників (наприклад, 5%, 5%, 2/3 відповідно), однак правильнішим буде порівнювати їх з показниками кращих підприємств-інноваторів, що працюють на конкретному ринку (у конкретній галузі). Зведення значень показників в один інтегральний показник можна виконати, ґрунтуючись на підході, аналогічному до того, що запропонований для оцінювання інтелектуального потенціалу (див. вище формулу (2.6)). Граничні рівні показників доцільно визначати аналогічно до підходу, поданого на рис. 2.2.

2.2 Інтегральне оцінювання складових інноваційного потенціалу

Інноваційний потенціал підприємства в цілому (з урахуванням усіх його складових) можна оцінити, застосовуючи графоаналітичний підхід, схема якого подана на рис. 2.2.

Для практичних уточнених розрахунків з метою ухвалення обґрунтованих управлінських рішень необхідно використовувати більш точний підхід. Для цього показники оцінки кожної зі складових інноваційного потенціалу і граничні рівні їх достатності зведені в табл. 2.3.

Як впливає з викладеного в даному параграфі і табл. 2.3, цілком достатнім для розвитку на основі інновацій конкретної спрямованості є третій рівень (рівень вище середнього) для інтелектуальної, інформаційної та науково-дослідної складових, а також четвертий рівень (нормальна достатність) для інформаційної складової. За певних умов достатнім можуть бути другий та третій рівні відповідних складових, і недостатнім — перший та перший-другий рівні цих складових

Формальну форму запису оцінки достатності інтелектуального потенціалу можна отримати, виходячи з таких міркувань.

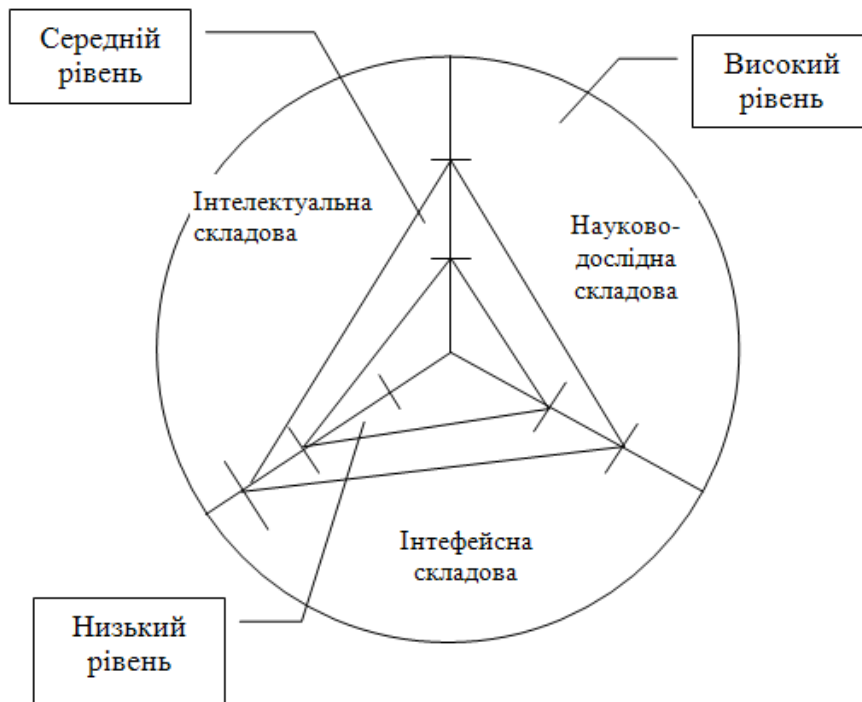

Рис. 2.2. Схема оцінки рівня інноваційного потенціалу

Таблиця 2.2. Граничні рівні достатності складових інноваційного потенціалу підприємства

Інтелектуальна		Інтерфейсна		Науково-дослідна	
Нижчий від середнього	$< 0,7 * I_{i \text{ сер.}}$ ($< 0,33$)	Кризовий стан	0 – 0,25	Нижчий від середнього	$< 0,7 * I_{н.д. \text{ сер.}}$ ($< 0,33$)
Середній	$0,7 * I_{i \text{ сер.}}$ - $1,3 * I_{i \text{ сер.}}$ ($0,33 - 0,67$)	Критичний стан	0,25 – 0,5	Середній	$0,7 * I_{н.д. \text{ сер.}}$ - $1,3 * I_{н.д. \text{ сер.}}$ ($0,33 - 0,67$)
Вищий від середнього	$> 1,3 * I_{i \text{ сер.}}$ ($> 0,67$)	Невизначений стан	0,5 – 0,75	Вищий від середнього	$> 1,3 * I_{н.д. \text{ сер.}}$ ($> 0,67$)
		Нормальний (достатній)	0,75 – 1		

Інтегральний показник оцінки інноваційного потенціалу ($I_{ін \text{ ном}}$) можна записати як:

$$I_{ін.ном} = V_{інтел} * I_{інтел} + V_{інт} * I_{інт} + V_{н.д} * I_{н.д}; \quad (2.9)$$

де $V_{інтел}$, $V_{інт}$, $V_{н.д}$ - вагомості складових;

$I_{інт}$ — інтерфейсна складова;

$I_{нд}$ — науково-дослідна складова.

Вагомості складових оцінки інноваційного потенціалу можуть бути визначені експертним методом. Усереднені оцінки вагомості оціночних показників мають вигляд:

а) для малих та середніх підприємств б) для великих підприємств

$$B_{интел} = 0,149;$$

$$B_{интел} = 0,125;$$

$$B_{инт} = 0,372;$$

$$B_{инт} = 0,183;$$

$$B_{нд} = 0,256;$$

$$B_{нд} = 0,375.$$

Таким чином, формула (2.19) для малих та середніх підприємств трансформується й набуває вигляду:

$$I_{ин.пот} = 0,149 * I_{интел} + 0,372 * I_{инт} + 0,256 * I_{нд} \quad (2.10)$$

Підставляючи у формулу 16. значення оцінки відповідних складових з табл. 16.5, отримаємо такі значення інтегрального показника:

➤ достатній рівень:

$$I_{ин.пот} > 0,149 * 0,67 + 0,372 * 0,75 + 0,256 * 0,67;$$

$$I_{ин.пот} > 0,7;$$

➤ середній (достатній за певних умов) рівень:

$$I_{ин.пот} \leq 0,7;$$

$$I_{ин.пот} \geq 0,149 * 0,33 + 0,372 * 0,5 + 0,226 * 0,33 > 0,383;$$

$$\text{тобто } 0,383 \leq I_{инт.пот} \leq 0,7;$$

➤ недостатній рівень:

$$I_{инт.пот} < 0,383;$$

Відповідно для великих підприємств:

$$I_{ин.пот} = 0,125 * I_{интел} + 0,183 * I_{инт} + 0,375 * I_{нд} \quad (2.11)$$

➤ достатній рівень:

$$I_{ин.пот} > 0,685;$$

➤ середній (достатній за певних умов) рівень:

$$0,361 < I_{инт.пот} < 0,685;$$

➤ недостатній рівень:

$$I_{\text{інт.пот.}} < 0,361;$$

Зазначений підхід дозволяє вести безпосередню оцінку достатності інноваційного потенціалу конкретного підприємства для розвитку на основі інновацій, визначати стан його окремих складових з метою формування системи обґрунтованих заходів щодо поліпшення їх стану, точно окреслювати заходи щодо приведення у відповідність інноваційного потенціалу підприємства до ринкового та виробничо-збутового при виборі конкретних траєкторій інноваційного розвитку.

3. Оцінка інноваційного потенціалу Державного науково-дослідного інституту хімічних продуктів (ДержНДІХП)

3.1 Кратка характеристика об'єкту дослідження

Функціонування будь-якого підприємства пов'язано з інвестиційною діяльністю, оскільки саме інвестиції можуть продовжити і розширити виробничу діяльність підприємства, збільшити його доход і прибуток у майбутньому. Інвестування зумовлене багатьма причинами, основними серед яких є передовсім поновлення або заміна діючої матеріально-технічної бази виробництва, її вдосконалення або модернізація, необхідність нарощування і введення в дію принципово нових обсягів виробництва і освоєння нових видів діяльності.

Розглянемо інноваційну та, як її невід'ємну частину, інвестиційну діяльність на прикладі обраного підприємства – Державного науково-дослідного інституту хімічних продуктів.

ДержНДІХП атестований як наукова установа та визначений головним з питань науково-технічного забезпечення за напрямками: проектування та розробка боєприпасів, порохів, зарядів, засобів ініціювання вибуху, піротехнічних виробів, технологій та обладнання, рецептур, технологій промислових вибухових речовин та утилізація боєприпасів.

Основна продукція, яку виробляє підприємство:

— проектування та розробка боєприпасів різного класу і призначення та їх складових частин, зарядів до ракетних двигунів бойових частин до різного класу ракет;

— розробка рецептур, технологій та обладнання по виготовленню парохів та виробів з них, промислових вибухових речовин (пром. ВР), засобів піротехніки;

— розробка технологій і створення виробництв утилізації боєприпасів та їх складових частин (Державна програма утилізації звичайних видів боєприпасів, непридатних для подальшого зберігання і використання);

— науково-технічне супроводження виробництв спец хімії по забезпеченню охорони праці, зниженню аварійності та виробничого травматизму, охорони навколишнього середовища і вимог спеціального режиму, тобто виконання функцій базової організації з питань охорони праці, техніки безпеки, пожежної безпеки, спец. режиму, авторському нагляду промислової екології по підприємствах спец. хімії;

— розробка технологій та виготовлення обладнання для інших галузей.

Наявність випробувальної та дослідних станцій дозволяє здійснювати виготовлення нових видів виробів та продукції, включаючи дрібносерійне виробництво, а також проводити комплексну утилізацію боєприпасів.

ДержНДІХП переважно виконує роботи з державного замовлення, а також замовлення державних підприємств галузі. Більша частка виконуваних робіт ведеться на замовлення Міністерства промислової політики, Міністерства оборони та підприємств державного сектору за рахунок коштів державного бюджету.

За напрямками інституту проводяться роботи за п'ятьма договорами з Міноборони. На стадії завершення знаходяться розробки нових конструкцій бронебійно-підкаліберних та артилерійських пострілів.

3.2 Оцінювання інноваційного потенціалу підприємства

Зробимо оцінку інноваційного потенціалу ДержНДІХП за наступними складовими: інтелектуальна, інтерфейсна та науково-дослідницька.

Інтелектуальну складову оцінимо за допомогою таких показників:

1. *Показник винахідницької (раціоналізаторської) активності ($I_{в.а.}$)*

— характеризує здатність до генерації нових знань (технічних і

технологічних рішень), які можуть стати основою інновацій:

$$I_{\text{в.а.}} 2017 = \frac{24}{164} = 0,146$$

$$I_{\text{в.а.}} 2018 = \frac{16}{153} = 0,104$$

$$I_{\text{в.а.}} 2019 = \frac{19}{133} = 0,143$$

Можемо зробити висновок, що на протязі трьох років кількість винаходів коливається, а кількість інженерно-технічних і наукових працівників - зменшується. Показник раціоналізаторської активності в 2018 році в порівнянні з 2017 роком знизився, що є негативним явищем, бо це свідчить про зниження здатності до генерації нових знань, які могли б стати основою інновацій, але в 2019 році спостерігається зростання показника, що є позитивною тенденцією.

6. Показник інженерно-технічного і наукового забезпечення ($I_{\text{imp.}}$) — характеризує потенційну здатність персоналу підприємства до розв'язання інженерно-технічних і науково-прикладних завдань:

$$I_{\text{imp.}} 2017 = \frac{164}{504} = 0,325$$

$$I_{\text{imp.}} 2018 = \frac{153}{442} = 0,346$$

$$I_{\text{imp.}} 2019 = \frac{133}{401} = 0,332$$

Кількість науково-технічних і наукових працівників, а також загальна чисельність робітників зменшується з кожним роком, а це означає, що потенційна здатність персоналу підприємства до розв'язання інженерно-технічних і науково-прикладних завдань знижується.

7. Показник освітнього рівня ($I_{\text{осв.}}$) характеризує освітній рівень персоналу:

$$I_{\text{осв.}} 2017 = \frac{328}{504} = 0,651$$

$$I_{осв. 2018} = \frac{308}{442} = 0,697$$

$$I_{осв. 2019} = \frac{278}{401} = 0,693$$

Кількість осіб з вищою або середньою спеціальною освітою скорочується разом з загальною чисельністю персоналу, але показник освітнього рівня зростає це відбувається за рахунок того, що загальна чисельність працівників скорочується більш швидкими темпами, аніж чисельність осіб з вищою освітою.

8. *Показник плинності кадрів високої кваліфікації ($I_{пл.}$)* — характеризує ступінь усталеності (спрацьованості) колективу висококваліфікованих працівників:

$$I_{пл. 2017} = \frac{9}{292} = 0,03$$

$$I_{пл. 2018} = \frac{27}{265} = 0,102$$

$$I_{пл. 2019} = \frac{21}{244} = 0,086$$

Кількість працівників високої кваліфікації, що звільнилися протягом 2018 року значно перевищує показник 2017 року та 2019 року, що свідчить про те що в 2019 році спостерігається тенденція до скорочення плинності кадрів.

9. *Показник оновлення знань ($I_{о.з}$)* — характеризує відповідність рівня знань працівників сучасним вимогам (стан перепідготовки та підвищення кваліфікації):

$$I_{о.з 2017} = \frac{162}{504} = 0,321$$

$$I_{о.з 2018} = \frac{206}{442} = 0,446$$

$$I_{о.з 2019} = \frac{114}{401} = 0,284$$

Кількість працівників, які пройшли підвищення кваліфікації в 2018

році є найбільшою, але показник оновлення знань в 2019 році зменшився, але якщо оцінювати стан підвищення кваліфікації то за три роки підприємство повністю здійснило перепідготовку своїх працівників.

Для розрахунку інтелектуальної складової, визначимо відносну оцінку i -т показника:

$$\delta_{1 \max} = \frac{0,143}{0,146} = 0,979$$

$$\delta_{2 \max} = \frac{0,332}{0,346} = 0,959$$

$$\delta_{3 \max} = \frac{0,693}{0,697} = 0,994$$

$$\delta_{4 \min} = \frac{0,03}{0,086} = 0,349$$

$$\delta_{5 \max} = \frac{0,284}{0,466} = 0,609$$

Для оцінювання всіх показників у комплексі їх зводять у інтегральний за відомою формулою:

$$I_{\text{інтел}} = \sum_{i=1}^5 (0,979 * 0,3) + (0,959 * 0,2) + (0,994 * 0,2) + (0,349 * 0,1) + (0,609 * 0,2) = 0,841$$

Максимально можливою є оцінка $I_{\text{інтел}} = 1$ для випадку, коли аналізоване підприємство є кращим за усіма (п'ятьма) порівнюваними показниками.

Для визначення рівня інтелектуальної складової можна застосовувати таку шкалу (виходячи з максимально та мінімально можливих значень).

$I_{\text{інтел}} < 0,33$ — низькій рівень;

$0,33 \leq I_{\text{інтел}} \leq 0,67$ - середній рівень;

$I_{\text{інтел}} > 0,67$ - високий рівень.

Отже інтелектуальна складова ДержНДІХП займає високий рівень.

Інтерфейсна складова. Оцінювання інтерфейсної складової

інноваційного потенціалу виконаємо за показниками, наведеними в табл. 3.1.

Таблиця 3.1. Ситуаційне оцінювання суб'єкта інноваційного процесу

Показники	Порядкова шкала				
	Точно відповідає	Імовірно відповідає	Невиразно	Імовірно не відповідає	Точно не відповідає
Зростання конкурентного потенціалу		+			
Зростання прибутку	+				
Розробка інновацій	+				
Зменшення матеріалоемності виробництва	+				
Збільшення продажів продукції		+			
Впровадження інновації у виробництво	+				
Підвищення іміджу		+			
Оцінка в балах	4	3	2	1	0

Розрахуємо відносну оцінку j -го контрагента за i -м показником:

$$O_{т.в} = \frac{16}{28} = 0,571$$

$$O_{і.в} = \frac{9}{21} = 0,429$$

Сукупну оцінку надійності взаємодії j -м контрагентом визначимо так:

$$H_{заг} = \sum_{i=1}^2 (0,571 * 0,6) + (0,429 * 0,4) = 0,5142$$

Порівнюємо даний показник з $H_{заг} = 1$, бо це є абсолютна достатність потенціалу для реалізації проектів інноваційного розвитку (тобто ідеал, якого слід прагнути). Ми отримали хиткий інноваційний потенціал, тобто підприємству необхідно розвиватися.

Науково-дослідна складова.

Оцінку науково-дослідної складової інноваційного потенціалу підприємства можна виконати за такими показниками:

1. Частка витрат на НДДКР:

$$I_{1\ 2017} = \frac{12041}{22075} = 0,545$$

$$I_{2\ 2018} = \frac{5768}{18334} = 0,315$$

$$I_{3\ 2019} = \frac{9068}{19058} = 0,476$$

Частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи в загальному обсязі товарної продукції коливається. Найбільшою вона була в 2017 році, а найнижчою в 2018 році. Це пов'язано з тим, що в 2017 році витрати на НДДКР були найбільшими, а в 2018 році було недофінансування підприємства з державного бюджету, а також скоротився обсяг товарної продукції.

2. Частка витрат на використання науково-технічних досягнень (упровадження нових технологій і нової техніки):

$$I_{1\ 2017} = \frac{2458}{22075} = 0,111$$

$$I_{2\ 2018} = \frac{2432}{18334} = 0,133$$

$$I_{3\ 2019} = \frac{2467}{19058} = 0,129$$

Частка витрат на використання науково-технічних досягнень в обсязі товарної продукції в 2019 році в порівнянні з 2017 роком збільшилась через зростання витрат на науково-технічні досягнення. Частка витрат на впровадження нових технологій і нової техніки в 2018 році і 2019 році майже однакова, через те що витрати в 2019 році зросли разом з обсягом товарної продукції пропорційно 2018 року.

3. Співвідношення витрат на НДДКР і витрат на впровадження нової техніки

$$I_{1\ 2017} = \frac{6304}{2458} = 2,56$$

$$I_{2\ 2018} = \frac{3622}{2432} = 1,49$$

$$I_{3\ 2019} = \frac{3286}{2467} = 1,33$$

Коефіцієнт співвідношення витрат на НДДКР і витрат на впроваджен-

ня нової техніки з кожним роком зменшується, це в свою чергу свідчить про скорочення витрат на НДДКР.

Для розрахунку науково-дослідної складової, визначимо відносну оцінку i -т показника:

$$\delta_{1 \max} = \frac{0,476}{0,545} = 0,873$$

$$\delta_{2 \max} = \frac{0,129}{0,133} = 0,970$$

$$\delta_{3 \max} = \frac{1,33}{2,56} = 0,519$$

Для оцінювання всіх показників у комплексі їх зводять у інтегральний за відомою формулою:

$$I_{\text{наук.-досл.}} = \sum_{i=1}^3 (0,873 * 0,3) + (0,970 * 0,4) + (0,519 * 0,3) = 0,8056$$

Максимально можливою є оцінка $I_{\text{наук.-досл.}} = 1$ для випадку, коли аналізоване підприємство є кращим за усіма (трьома) порівнюваними показниками.

Для визначення рівня науково-дослідної складової можна застосовувати таку шкалу (виходячи з максимально та мінімально можливих значень).

$I_{\text{н. д.}} < 0,33$ — низькій рівень;

$0,33 \leq I_{\text{н. д.}} \leq 0,67$ - середній рівень;

$I_{\text{н. д.}} > 0,67$ - високий рівень.

Отже науково-дослідна складова ДержНДІХП займає високий рівень.

Інтегральне оцінювання складових інноваційного потенціалу.

Інноваційний потенціал підприємства в цілому (з урахуванням усіх його складових) можна оцінити, застосовуючи графоаналітичний підхід, схема якого подана на рис. 3.1.

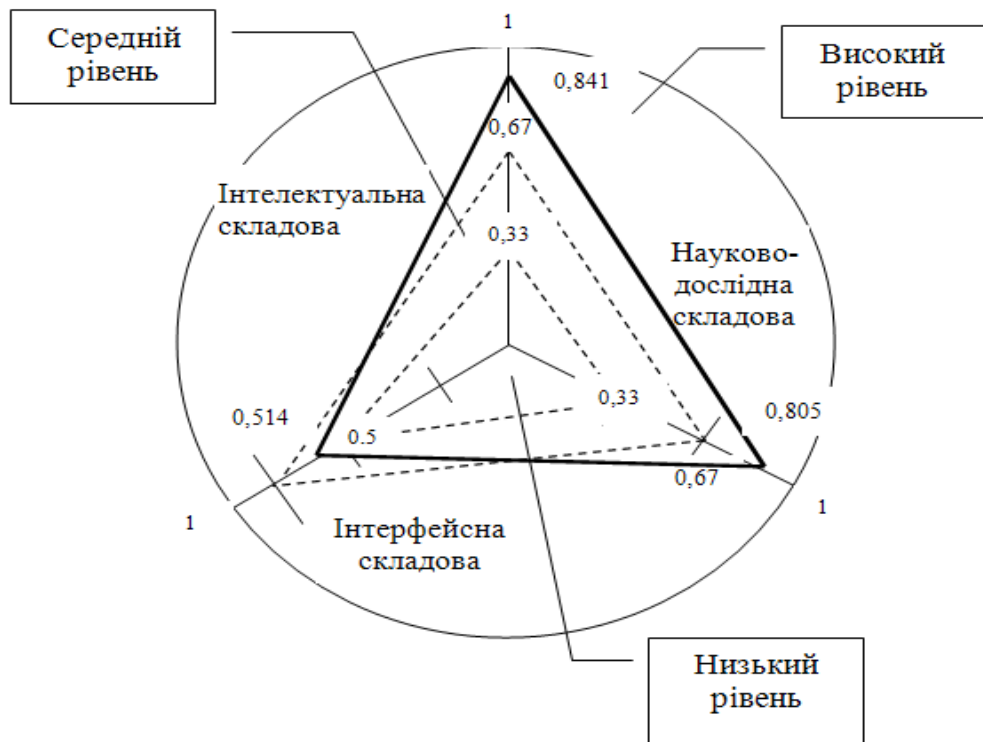

Рис. 3.1. Схема оцінки рівня інноваційного потенціалу

Як випливає з даної схеми, підприємство має високий рівень інтелектуальної складової та науково-дослідної, що є цілком достатнім для розвитку інновацій на ДержНДІХП.

Таблиця 3.2. Граничні рівні достатності складових інноваційного потенціалу підприємства

Інтелектуальна		Інтерфейсна		Науково-дослідна	
Нижчий від середнього	$< 0,7 * I_{i \text{ сер.}} (< 0,33)$	Кризовий стан	0 – 0,25	Нижчий від середнього	$< 0,7 * I_{н.д. \text{ сер.}} (< 0,33)$
Середній	$0,7 * I_{i \text{ сер.}} - 1,3 * I_{i \text{ сер.}} (0,33 - 0,67)$	Критичний стан	0,25 – 0,5	Середній	$0,7 * I_{н.д. \text{ сер.}} - 1,3 * I_{н.д. \text{ сер.}} (0,33 - 0,67)$
Вищий від середнього	$> 1,3 * I_{i \text{ сер.}} (> 0,67)$	Невизначений стан	0,5 – 0,75	Вищий від середнього	$> 1,3 * I_{н.д. \text{ сер.}} (> 0,67)$
		Нормальний (достатній)	0,75 – 1		

Інтегральний показник оцінки інноваційного потенціалу ($I_{ін \text{ ном}}$) можна записати як:

$$I_{ін.ном} = V_{ітел} * I_{інтел} + V_{інт} * I_{інт} + V_{н.д} * I_{н.д} ;$$

Вагомості складових оцінки інноваційного потенціалу можуть бути визначені експертним методом. Усереднені оцінки вагомості оціночних показників мають вигляд:

а) для малих та середніх підприємств б) для великих підприємств

$$B_{интел} = 0,149;$$

$$B_{интел} = 0,125;$$

$$B_{инт} = 0,372;$$

$$B_{инт} = 0,183;$$

$$B_{нд} = 0,256;$$

$$B_{нд} = 0,375.$$

Таким чином, відповідно для великих підприємств:

$$I_{ин.пот} = 0,125 * 0,841 + 0,183 * 0,5142 + 0,375 * 0,8056 = 0,5475$$

Значення інтегрального показника для нашого підприємства дорівнює 0,5475, а це означає середній (достатній $0,361 < I_{инт.пот} < 0,685$) рівень інноваційного потенціалу. Отже підприємство ДержНДІХП має достатній рівень інноваційного потенціалу для розвитку інновацій. Але розвитку потребує інтерфейсна складова для цього необхідно приділити увагу службі маркетингу. Високий рівень інтелектуальної складової свідчить про

Інтелектуальна складова вказує на те, що підприємство взмозі до генерації та сприйняття ідей і задумів новацій і доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних та управлінських рішень. Це означає наявність на підприємстві фахівців з творчим складом мислення, не лише з високою фаховою підготовкою, але й здатних застосовувати свої знання і вміння для продукування нових практично-орієнтованих знань, втілювати їх в інновації, які відповідають потребам ринку.

Науково-дослідна складова характеризує наявність заділу результатів науково-дослідних робіт, достатнього для генерації нових знань, здатність проведення досліджень для перевірки ідей новацій і ймовірності використання новацій у виробництві нової продукції. Це передбачає існування на підприємстві підрозділів, які систематично виконують науково-дослідні роботи, а також наявність відповідного устаткування, що потребує систематичного й у достатніх обсягах фінансування як з власних, так і сторонніх джерел.

Висновок

Інноваційне планування необхідне для детального техніко-економічного обґрунтування планових нововведень. При цьому процес прийняття інвестиційних рішень є невід'ємною частиною стратегічного планування, яке повинне забезпечити відповідність довгострокових цілей підприємства та використання ресурсів, направлених на досягнення цілей.

Провівши оцінку інноваційного потенціалу ми прийшли до висновку, що підприємство ДержНДІХП має достатній рівень інноваційного потенціалу для розвитку інновацій. Але розвитку потребує інтерфейсна складова для цього необхідно приділити увагу службі маркетингу. Високий рівень інтелектуальної складової свідчить про

Інтелектуальна складова вказує на те, що підприємство в змозі до генерації та сприйняття ідей і задумів новацій і доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних та управлінських рішень. Це означає наявність на підприємстві фахівців з творчим складом мислення, не лише з високою фаховою підготовкою, але й здатних застосовувати свої знання і вміння для продукування нових практично-орієнтованих знань, втілювати їх в інновації, які відповідають потребам ринку.

Науково-дослідна складова характеризує наявність заділу результатів науково-дослідних робіт, достатнього для генерації нових знань, здатність проведення досліджень для перевірки ідей новацій і ймовірності використання новацій у виробництві нової продукції. Це передбачає існування на підприємстві підрозділів, які систематично виконують науково-дослідні роботи, а також наявність відповідного устаткування, що потребує систематичного й у достатніх обсягах фінансування як з власних, так і сторонніх джерел. В основі планування інвестицій та оцінки їх ефективності лежить розрахунок обсягу застосування інвестицій і майбутніх доходів від впровадження нововведень.

Перелік використаної літератури

1. Абібулаєв М. С. Фінансування інноваційної діяльності // Фінанси України. – 2011. – № 3. – С. 111 – 116.
2. Біла С. Державне управління структурно-інноваційними зрушеннями в економіці України // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 2015. – №4. – С. 66 – 78.
3. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: Підручник для студ. вузів екон.спец. - К.; Вища школа, 2016.
4. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент. - Киев, МП «ИТЕМ» ЛТД, 2012-448 с.
5. Бойчик І.М., Харків П.С., Хопчан М.І., Піча Ю.В. Економіка підприємств: Навч. посібник. – К.: Каравела, Львів: Новий світ, 2015. – 380с.
6. Бузько І.Р. Стратегічне управління інноваціями та інноваційна діяльність підприємства : монографія / І.Р. Бузько, О.В. Вартанова, Г.О. Голубченко. - Луганськ : Вид-во СНУ ім. В.Даля,2012.-176с.
7. Букіна В. М. Управління інноваціями // Регіональні перспективи.– 2015. – №2 – 3. – С. 44 – 46.
8. Верба В.А., Гребешкова О.М., Востряков О.В. Проектний аналіз: Навч. - метод, посібник для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2016
9. Верба В.А., Загородніх О.А. Проектний аналіз: Підручник. – К.: КНЕУ, 2015. – 322 с
10. Гальчинський А., Геєць В., Кінах А., Семиноженко В. Інноваційна стратегія українських реформ.- Київ, Знання України, 2012.
11. Гармонизация социально-экономического развития как магистральное направление повышения конкурентоспособности современного государства / под.ред. Емельянова С.Г., Минаковой И.В. – Орёл: АПЛИТ, 2011. – 344 с.
12. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації.– Київ:ВІРА-Р, 2015.

13. Государственное регулирование рыночных процессов в современной экономике / под.ред. Емельянова С.Г., Минаковой И.В. – Орёл: АПЛИТ. – 2010. – 428 с. (ISSN 978-5-904446-04-8)

14. Данько М. Проблеми прогнозування інноваційно-технологічного розвитку економіки // Економіка України.– 2015. – №5. – С. 35 – 40.

15. Економіка підприємства: Підручник / За ред. Л.Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2004. – 630 с.

16. Економіка і організація інноваційної діяльності // За загальною редакцією Стельмащук А.М. — Тернопіль: Економічна думка 2015 – 210с.

17. Економіка та організація інноваційної діяльності // Сухоруков А.І. — Київ 2016

18. Каринцева А.И. [Экономические основы планирования процессов экологически устойчивого развития территории](#). Сумы: СумГУ, 1997(7 цит.)

19. Каринцева А.И., Старченко Л.В. [Финансовый менеджмент](#). М.: Экономика, 2015

20. Каринцева О.І., Волк О.М. [Еколого-економічна ефективність використання інформаційно-комунікаційних технологій в Україні](#). Механізм регулювання економіки. – 2009. – №2. – С. 24-29.

21. Каринцева О.І., Кубатко О.В., Лавриненко А.С. [Інвестиційне забезпечення підприємств сільського господарства в умовах економічних та екологічних флуктуацій](#). Механізм регулювання економіки. – 2013. – № 1. – С. 143–149

http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_16/OLEKSANDRA_V_KARINTSEVA_OLEKSANDR_V_KUBATKO_ALINA_S_LAVRYNENKO/Investment_Fostering_in_Agriculture_Considering_Economic_In.pdf

22. Каринцева О.І., Матвеев П.С. [Теоретичні аспекти визначення сутності інноваційного потенціалу](#). Механізм регулювання економіки. – 2015. – № 2. – С. 23-30.

http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_25/OLEKSANDRA_I_KARIN_TSEVA_PAVLO_S_MATVIEIEVTheoretical_Aspects_of_Defining_the_Essence_of_the_Innovative_Potential.pdf

23. Карінцева О.І., Мельник Л.Г., Кочур П.С., Балацький О.Ф. та ін. Формування на території Сумської області ЕКОПОЛІСУ – науково-виробничо-освітнього комплексу з виробництва і реалізації товарів екологічного призначення (концептуальні положення). Науково-практичне видання. - Суми: ВТД “Університетська книга”, 2003. ISBN 966-680-088-8

24. Карінцева О.І., Тарасенко С.В. [Методичні аспекти аналізу інфраструктури ринку екологічних товарів та послуг \(РЕТП\) в Україні](#). Механізм регулювання економіки.-Суми, вид-во СумДУ, 2011.- № 1(51).- С.- 267-273.

http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_12/O_I_Karintseva_S_V_TarasenkoMethodical_aspects_of_the_analyses_infrastructure_of_the_market_ecological_goods_and_services.pdf

25. Карінцева О.І., Тарасенко С.В. Теоретичні засади механізму екологізації розвитку підприємств на основі формування попиту на екологічні товари. Механізм регулювання економіки. №4, 2010. С. 94-100

26. Карінцева О.І., Харченко М.О., Кальченко С.О. [Ефективність використання лізингу в сучасних умовах](#). Механізм регулювання економіки, №3. 2016. С. 97-106

http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_30/OLEKSANDRA_I_KARIN_TSEVA_MYKOLA_O_KHARCHENKO_SVITLANA_O_KALCHENKOEfficency_of_Leasing_in_Modern_Conditions.pdf

27. Карінцева О.І., Харченко М.О., Матвеев П.С. [Науково-практичні засади оцінки розвитку інноваційного потенціалу регіонів](#). Механізм регулювання економіки, #2. 2014. С. 70-78
http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_21/OLEKSANDRA_I_KARIN

28. Концептуальні підходи до змін моделей споживання та виробництва при переході до стійкого розвитку [Текст] / Л.Г. Мельник, О.І. Мельник, О.І. Карінцева та ін. // Механізм регулювання економіки. — 2007. — №3. — С.51-58.

29. Мельник Л. Г., Волк О. М., Гайтина Н. М., Рибалка М. В., Удосконалення методів мотивації працівників на підприємствах України з урахуванням міжнародного досвіду // Вісник СумДУ. Серія “Економіка”, № 4'2012. С. 55-63.

30. Мельник Л.Г. Екологічна економіка. – Суми, 2001. – 284 с.

31. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: підручник. – 3-тє вид., випр. і допов. – Суми: Університетська книга, 2006. – 367 с.

32. Мельник Л.Г., Карінцева А.И. Экономика предприятия. конспект лекций: Учебное пособие. – Университетская книга, 2002. 400 с.

33. Мельник, Л.Г. Научные основы самоорганизации экономических систем. Часть 1 / Л.Г. Мельник // Механізм регулювання економіки. - 2010. - №3, Т1.- С. 12-26.

34. Мельник, Л.Г. Синергетична основа маркетингових інновацій / Л.Г. Мельник, І.Б. Дегтярьова // Маркетинг і менеджмент інновацій. — 2010. — №1. — С.67-77.

35. Основи стійкого розвитку: навч. посіб. / За ред. Л.Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2005. - 654 с.
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/44620/1/Melnyk_Osn_stiy_rozv.pdf

36. Социально экономические проблемы информационного общества : монография / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, к.э.н., доц. М. В. Брюханова. – Вып. 2. – Суми : Университетская книга, 2010. – 896 с.

37. Стратегія сталого розвитку : підручник / В. М. Боголюбов [та ін.] ; За ред. В. М. Боголюбова. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К. : Видавничий центр НУБіПУ країни, 2018. - 328 с.
38. Тарасенко С.В. Механізм впливу інфраструктурних факторів на процес функціонування ринку екологічних товарів та послуг в Україні. Збірник наукових праць // Економіка: проблеми теорії і практики. - Випуск 262. - Т. 8. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. - с. - 2011-2105.
39. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. - К.: Т-во «Знання», КОО, 2017
40. Чухрай Н. І. Маркетингове дослідження інноваційної діяльності промислових підприємств // Регіональна економіка. - 2015. - №3. - С. 53 - 61.
41. Шапочка Н., Каринцева А., Евдокимов А. Система эколого-экономической информации как средство управления социально-экономическим развитием // Экономика природопользования / Л. Хенс, Л.Г. Мельник, Э. Бун, Й. Кен, Й. Сейак и др. / Под ред. Л. Хенса, Л. Мельника, Э. Буна. - К.: Наукова думка, 1998. - С. 320-325.
42. Шейко В.М., Кушнарченко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для вищих навчальних закладів //.. - Х: ХДАК, 2014.
43. Федоренко В. Г. Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні.: — К.: Науковий Світ, 2013. – 260 с.
44. Экология и экономика: монография / Балацкий О.Ф., Ярош Н.В., Мишенин Е.В., Карпищенко А.И., Семенов Б.А.. К.: "Урожай", 1986. – 106
45. Chygryn O., Karintseva O., Kozlova D., Kovaleva A. HR Management in the Digital Age: the Main Trends Assessment and Stakeholders // Механізм регулювання економіки, 2019, № 2. С. 106-115.
46. Hens L., Karintseva O., Kharchenko M., & Matsenko O. The States Structural Policy Innovations Influenced by the Ecological Transformations.

Marketing and Management of Innovations, #3, P. 290-301.
<http://doi.org/10.21272/mmi.2018.3-26>

47. Karintseva O.I. [Economic restructuring in Ukraine in view of destructive effect of enterprises on environment](#). International Journal of Ecological Economics & Statistics #38 (4), 2017. P. 1-11

48. Karintseva O.I., Shkarupa O.V., Shkarupa I.S. Innovation potential of ecological modernization for green growth of economics: a case study. International Journal of Ecology and Development 31 (1), 2016. P. 73-82 <http://www.ceser.in/ceserp/index.php/ijed/article/view/4044> (SCOPUS)

49. Li Rui, Sineviciene L., Melnyk L., Kubatko O., Karintseva O., Lyulyov O. Economic and environmental convergence of transformation economy: The case of China // Problems and Perspectives in Management Volume 17 2019, Issue #3, pp. 233-241 [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(3\).2019.19](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(3).2019.19)

50. Melnyk L., Dehtyarova I., Kubatko O., Karintseva O., Derykolenko A. (Disruptive technologies for the transition of digital economies towards sustainability. Economic Annals-XXI, 2019, 179(9-10), 22-30. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-02>

51. Melnyk L., Kubatko O., Dehtiarova I. Sustainable development strategies in conditions of the 4th Industrial revolution: the EU experience // River Publishers, 2019

52. Shkarupa O.V., Karintseva O.I., Zhukova T.A. Ecological modernization of the transport system in Sumy for green growth of economics // [International Journal of Ecology and Development](#) Volume 32, Issue 3, 2017, Pages 75-85.

53. Дегтярєва, І.Б. Економічні та фінансові інструменти забезпечення сталого регіонального розвитку: досвід ЄС [Текст] / І.Б. Дегтярєва, О.І. Мельник, Я.В. Романенко // Механізм регулювання економіки. - 2014. - № 3. - С. 18-27.

54. Дегтярєва, І.Б. Врахування екстернальних ефектів при розрахунку синергетичних результатів в еколого-економічних системах

(мова оригіналу - українська) [Текст] / І.Б. Дегтярьова // Механізм регулювання економіки. — 2009. — №1. — С.52-62.

55. Мельник Л.Г. Экономическая оценка и учет в региональном планировании экосистемных услуг /Л.Г.Мельник, И.Б.Дегтярева/Экономика экосистем и биоразнообразия: потенциал и перспективы стран Северной Евразии: Материалы совещания «Проект ТЕЕВ – экономика экосистем и биоразнообразия: перспективы участия России и других стран СНГ(Москва, 24 февраля 2010 г.). – М.: Изд-во Центра охраны дикой природы, 2010. – С. 41-49

56. Мельник Л.Г., Дегтярева И.Б., Бурлакова И.М. Управление социально-экономическим потенциалом устойчивого сбалансированного развития региона// Инновационная Россия: опыт регионального развития : сборник научных трудов / ред.. кол.: С.Г. Емельянов, Л.Н. Борисоглебска [и др.]. – Курск : Курск.гос. техн. ун-т, 2009. – С. 32–36.

57. Melnyk, L. Innovations in the context of modern economic transformation processes of enterprise, region, country: the EU experience / L. Melnyk, I. Dehtyarova, D. Gorobchenko, O. Matsenko // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2017. - № 4. - С. 260-271. - DOI: 10.21272/mmi.2017.4-23

58. Sotnyk, I. N., Dehtyarova I.B., Kovalenko, Y.V. Current threats to energy and resource efficient development of Ukrainian economy //Actual Problems of Economics. #11(173), 2015, P. 137-145.

59. Leonid Melnyk, OleksandrKubatko, IrynaDehtyarova, OleksandrMatsenko and OleksandrRozhko (2019). The effect of industrial revolutions on the transformation of social and economic systems. Problems and Perspectives in Management, 17(4), 381-391. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(4\).2019.31](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(4).2019.31)

60. Melnyk L., Dehtyarova I. Synergetic Basis of Innovation Marketing //Scientific Journal of Riga technical University. Series: Economics and Business. – 2012. Riga Technical University. - # 22. – PP. 118-124

61. Chortok, Yu. V. et al. Financial aspects of stakeholders cross-sector partnership in implementation of communities sustainable development projects. Financial and credit activity: problems of theory and practice, [S.l.], v. 3, n. 30, p. 517-525, sep. 2019. ISSN 2310-8770. Available at: <<http://fkd.org.ua/article/view/179927>>. Date accessed: 30 Jun. 2020. doi:<http://dx.doi.org/10.18371/fcaptp.v3i30.179927>.
62. Gender Impact on the Enterprise Performance [Текст] / O.V. Liulov, O.I. Karintseva, A.V. Yevdokymov [et al.] // Механізм регулювання економіки. - 2019. - № 4. - С. 54-62. - DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2019.86.06>.
63. Makarenko, I. Corporate social and environmental responsibility of business and national economy competitiveness: in search of interaction: / I. Makarenko, D. Smolennikov. – Szczecin: Centre of Sociological Research, 2019. – P. 172. – DOI: 10.14254/978-83-952923-5-4/2019
64. Боронос, В. Н. Экономические принципы формирования устойчивого развития во времени [Текст] / В.Н. Боронос, А.И. Каринцева, А.В. Евдокимов // Вісник Сумського державного університету. — 1996. — № 1(5). — С. 151-155.
65. Євдокимов, А.В. Особливості економічних відносин у системі публічних закупівель в умовах трансформацій [Текст] / А.В. Євдокимов, Ю.С. Срібранець, А.Х.Д. Аль-Вхїлі // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2018. – № 3. – С. 21-27. – DOI: 10.21272/1817-9215.2018.3-3.
66. Євдокимов, А.В. Суб'єкти господарювання в умовах глобальних перетворень [Текст] / А.В. Євдокимов, Т.В. Ходун // Механізм регулювання економіки. — 2005. — № 3. — С. 193-198
67. Оцінка та управління проектними ризиками на промислових підприємствах [Текст] / А.В. Євдокимова, А.В. Євдокимов, А.С. Татусько, О.М. Кучкова // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. - 2017. - № 3. - С. 112-118. - DOI: 10.21272/1817-9215.2017.3-15.

68. Чорток, Ю.В. Формування регіональних логістичних систем в Україні [Текст] / Ю.В. Чорток, А.В. Євдокимов, А.О. Родимченко // Економічний простір: збірник наукових праць. - №62. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2012. – С. 79-84.

69. Мішенін Є.В. Еколого-економічна безпека аграрного землекористування: концептуальні орієнтири та організаційні механізми /Є.В. Мішенін, І.Є.Ярова, О.М.Дутченко// Збалансоване природокористування. – 2017. - №2.- С.145-151.

70. Мішенін Є.В. Стале землекористування у контексті забезпечення продовольчої безпеки: національні та глобальні аспекти / Є.В. Мішенін, О.М. Дутченко, І.Є. Ярова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». 2015.- № 4 (63) – С. 8-14.

71. Ярова І.Є. Інституційні та еколого-економічні засади розвитку природогосподарського підприємництва / І.Є. Ярова, Н.В. Мішеніна, О.М. Дутченко, Г.А. Мішеніна // Збалансоване природокористування.-2016.- № 1 – С. 21-29.

72. Дутченко О.М. Інтегровані бізнес-підприємницькі структури кластерного типу в системі конкурентоспроможного розвитку регіону / Дутченко О.М., Мішеніна Н.В., Мішеніна Г.А. // Сучасні механізми забезпечення конкурентоспроможності національної економіки: монографія / [Л. В. Кривенко, Є. В. Мішенін, М. І. Макаренко та ін.] / за заг. ред. д-ра екон. наук Л.В. Кривенко. – Суми :Сумський державний університет, 2018. – С. 149-169.

73. Mishenin, Ye.V, Yarova, I.Ye., Dutchenko, O.M., Mishenina, N.V. Conceptually-innovative directions and organizational mechanism for providing the environmental and economic safety of agrarian nature management/ National Security & Innovation Activities: Methodology, Policy and Practice: monograph / edited by Dr. of Economics, Prof. O. Prokopenko, Ph.D in Economics V. Omelyanenko, Ph.D in Technical Sciences, Assoc. Prof. Yu. Ossik. – Ruda Śląska : Drukarnia i Studio Graficzne Omnidium, 2018 – P. 242-249

74. Мішенін Є.В. Соціально-економічна ефективність розвитку екологічно чистих виробництв агропромислової сфери України / Є.В. Мішенін, О.М. Дутченко, Г.А. Мішеніна // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». - 2017. - № 12 (74) – С. 147-151

75. Viktor V. Sabadash, Peter J. Stauvermann & Ruslana O. Peleshchenko. Competitiveness of Ukrainian Companies in Foreign Markets: New Challenges and Opportunities. Механізм регулювання економіки, 2019. № 1. С. 79–89. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74278> .

76. Viktor V. Sabadash & Tetyana V. Marchenko. Lenovo's Global Competition Strategy: the Driving Forces of Leadership. Механізм регулювання економіки, 2017. № 1. С. 60–70. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/66472> .

77. Сабадаш В. В., Люльов О. В. Науково-методичні підходи до розроблення варіантів ефективної стратегії розвитку підприємства. Економічне обґрунтування реінжинірингу бізнес-процесів виробничих підприємств : монографія. Суми : ВВП «Мрія-1», 2010. С. 392–412. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/27558>.

78. Сабадаш В. В., Червяцова О. В. Організація оплати праці на підприємствах: проблеми в умовах обмеженості ресурсів. Механізм регулювання економіки, 2015. №3. С. 6–14. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/46503> .

79. Сабадаш В. В., Сабадаш О. О. Енергетична безпека України: можливості подолання конфліктних тенденцій. Механізм регулювання економіки, 2010. №3. Т. 1. С. 204–210. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3581> .

80. Сабадаш В. В. Дослідження впливу енергоресурсних чинників на економічну безпеку. Механізм регулювання економіки, 2009. №2. С. 11–18. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3360> .

81. Сабадаш В. В. Енергетична безпека України: конфліктність геополітичного вибору. Механізм регулювання економіки, 2011. № 2. С. 52–59. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/24474/1/Sabadash.pdf> .

82. Сабадаш В. В. Енергетично-ресурсна безпека України: загрози виникнення еколого-економічних конфліктів. Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка», 2009. № 2. С. 70–77. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/525/1/002svveek.pdf> .

83. Сабадаш В. В., Давиденко І. В., Бабій Т. В. Конкуренція за ресурси й економічні конфлікти у глобальному бізнес-середовищі: рушійні сили, безпека, інституційно-ресурсний концепт врегулювання. Механізм регулювання економіки, 2017. № 4. С. 128–147. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/68716> .

84. Sabadash V. and Denysenko P. Economic and social dimensions of ecological conflicts: root causes, risks, prevention and mitigation measures. Int. J. of Environmental Technology and Management, 2018, Vol. 21, Nos. 5/6, 273–288. <https://doi.org/10.1504/IJETM.2018.100579> .

85. Сабадаш В. В. Социально-экономическое измерение экологических конфликтов в достижении устойчивого развития. Социально-экономический потенциал устойчивого развития: учебн. / под ред. проф. Л.Г. Мельника (Украина) и проф. Л. Хенса (Бельгия). Сумы : ИТД «Университетская книга», 2007. С. 963–982.

86. Сабадаш В. В. Соціально-економічні виміри екологічного конфлікту. Механізм регулювання економіки, 2006. №2. С. 190–201. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/3634> .

87. Сабадаш В. В. Економіко-організаційні й інституційні чинники екологічного конфлікту, як ресурсні обмеження економічного зростання. Механізм регулювання економіки, 2012. № 3. С. 32–37. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/34225/1/V_V_Sabadash_Economic_organizational_and_ins

[titutional factors of ecological conflict as resource constraints of economic .pdf](#) .

88. Sabadash V. Social and economic evaluation of ecological conflicts in achieving sustainable development. Social and economic potential of sustainable development: підручн. / Edited by L. Hens and L. Melnyk. Sumy : “University Book”, 2008. Pp. 290–294.

89. Сабадаш В. В. Экологический фактор в эффективной экономике: неконфликтные модели управления природным капиталом. «Устойчивое развитие в неустойчивом мире», международная науч. конф. (2014; Челябинск). Международная междисциплинарная научная конференция «Устойчивое развитие в неустойчивом мире», 26-28 июня 2014 года [Текст]: [труды] / Под ред. д.э.н., проф. В.И. Бархатова и к.э.н., доцента Д. А. Плетнёва. Москва: Издательство «Перо», 2014. – С. 180–185.

90. Сабадаш В. В., Петровська С. А. Науково-методичні підходи до прийняття неконфліктних екоорієнтованих інвестиційних рішень. Актуальні проблеми економіки, №5(155). 2014. С. 271–279. <https://search.proquest.com/openview/87942db9ac75df9d66d8b81c19ed7f39/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2035679> .

91. Сабадаш В. В., Петровська С. А. Оцінювання інвестиційної привабливості території з урахуванням еколого-економічних інтересів суб'єктів господарювання. Механізм регулювання економіки, 2013. № 3. С. 21–29.

https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_18/VIKTOR_V_SABADASH_SVITLANA_A_PETROVS_KAEvaluation_of_Investment_Attractiveness_Considering_Environmental_and_Economic_Int.pdf .

92. Сабадаш В. В., Гонтар Д. А. Ринки злиттів і поглинань: стан, проблеми функціонування і тенденції розвитку. Механізм регулювання економіки, 2015. № 4. С. 127–138. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/46796/1/Sabadash_Hontar.pdf;jsessionid=F2908841A14ADF0B6891C139C41CCF73 .

93. Сабадаш В. В. Организационно-экономический инструментарий обеспечения устойчивой динамики развития национальной экономики: риск-факторы и ресурсные возможности. Сталий розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі : колективна монографія [Аверкина М. Ф., Андреева Н. М., Балджи М. Д., Веклич О. О. та ін.] / НАН України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»; НТТУ «Київський політехнічний інститут»; Вища економіко-гуманітарна школа; Міжнародна асоціація сталого розвитку / за наук. ред. проф. Хлобистова Є. В. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – С. 264–274.

94. Сабадаш В. В., Казбан А. Ю. Орієнтири національної митної політики в умовах торгово-економічної інтеграції. Механізм регулювання економіки, 2014. № 2. С. 123–133.
https://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_21/VIKTOR_V_SABADASH_ARTEM_YU_KAZBANLandmarks_National_Customs_Policy_in_Terms_of_Trade_and_Economic_Integration.pdf .

95. Сабадаш В. В., Малуґа М. С. Дослідження конфліктного потенціалу тіньової економіки. Механізм регулювання економіки, 2015. № 3. С. 78–86. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/46511/1/Sabadash_Maliuha.pdf .